

De Minister van Veiligheid en Justitie
mr. G.A. van der Steur
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Datum
3 november 2015

Uw kenmerk
807850-139738-WJZ

Contactpersoon
J.M.A. Timmer

Onderwerp
Advies op de tweede nota van wijziging bij de Wet Verplichte GGZ

Geachte heer Van der Steur,

Bij mail van 4 september 2015 en bij brief heeft u, samen met uw ambtgenoot en de Staatssecretaris van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (hierna: NVvR) om advies gevraagd over de tweede nota van wijziging bij het voorstel van wet, houdende regels voor het kunnen verlenen van verplichte zorg aan een persoon met een psychische stoornis (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg). Dit advies is voorbereid door leden van de vereniging en vastgesteld door de Wetenschappelijke Commissie van de NVvR.

Strekking concept-wetsvoorstel

Het wetsvoorstel, houdende regels voor het kunnen verlenen van verplichte zorg aan een persoon met een psychische stoornis (de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg, hierna: Wvvggz) beoogt, aldus de memorie van toelichting, samen met het voorstel voor een Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten (hierna: Wzd), de Wet bijzondere opnemingen psychiatrische ziekenhuizen te vervangen. In de genoemde wetsvoorstellen staat, zo geeft de toelichting aan, de zorg centraal en niet langer de gedwongen opname. De zorg is afgestemd op de zorgbehoefte van de cliënt en kan worden verleend ongeacht de plaats waar deze cliënt zich bevindt. Dwang kan alleen worden toegepast als alle alternatieven voor vrijwillige zorg zijn uitgeput. De nu voorliggende tweede nota van wijziging stelt een aantal belangrijke wijzigingen voor in de Wvvggz en de Wzd. Daarnaast wordt een aantal wijzigingen voorgesteld in het voorstel voor een Wet

forensische zorg, met als doel de relatie met het voorstel voor de Wvggz te verbeteren, hetgeen tevens de voornaamste aanleiding voor deze nota van wijziging is.

Advies

Algemeen

In de toelichting op het onderhavige wetsvoorstel wordt de keuze verantwoord om beide wetsvoorstellen naast elkaar te laten voortbestaan, nu deze keuze niet overeenstemt met de aanbeveling door ZonMW in het kader van de 'thematische wetsevaluatie gedwongen zorg'. Onder meer wordt de keuze voor twee afzonderlijke wetsvoorstellen gesteund op de verschillen tussen beide regelingen die te maken hebben met het karakter van zorg aan de verschillende doelgroepen. In het kader van de Wvggz is – zo volgt uit de memorie van toelichting - de psychiatrische zorg gericht op genezen of 'in ieder geval te stabiliseren opdat hij kan deelnemen aan de maatschappij', terwijl in het kader van de Wzd de zorg is gericht op mensen met dementie of een verstandelijke beperking voor de rest van het leven en levensbreed waar genezen geen haalbaar doel is.

De NVvR wijst erop dat in de praktijk gevallen bekend zijn waarin sprake is van een bepaalde psychiatrische problematiek die niet te behandelen of te genezen is, waarin het behandeldoel niet (meer) kan worden gesteld of worden behaald, of waarin er ondanks intensieve zorg geen stabilisering zal kunnen worden bereikt in de mate 'opdat kan worden deelgenomen aan de maatschappij'. Gelet op het genoemde onderscheid tussen de beide wetsvoorstellen en de daarbij behorende - scherp onderscheiden - doelgroepen, moet worden gevreesd dat juist de groep met een (vaak ernstige) psychiatrische stoornis (al dan niet in combinatie met verslavingsproblematiek en/of een verstandelijke beperking) die niet of onvoldoende meer te behandelen is, waarvoor geen haalbaar behandeldoel kan worden gesteld en aldus voor de rest van het leven zal blijven bestaan, en die (nog) niet een strafrechtelijk delict hebben gepleegd, tussen wal en schip valt, met alle risico's van dien. De onderhavige wetsvoorstellen bieden voor deze groep geen soelaas en laten de praktijk met lege handen staan. Het wachten is dan op een nieuw te plegen strafbaar feit zodat een strafrechtelijke titel kan worden gevonden. Dit is echter onwenselijk. De NVvR verzoekt de Minister voor deze gevallen een voorziening te creëren in de voorliggende concept-wetsvoorstellen.

Een andere groep die mogelijk onwenselijk wordt geraakt door het scherpe onderscheid in doelgroepen waarop de beide wetsvoorstellen zien, is de groep comorbide patiënten. Niet duidelijk is onder welk wettelijk regime de cliënt met comorbiditeit valt, zoals in de memorie van toelichting ook wordt vermeld. In de memorie van toelichting wordt daar tegen ingebracht dat het nog maar de vraag is of dit probleem met één wetsvoorstel wordt opgelost. Hoe dit laatste ook zij, de NVvR wenst graag van de Minister te vernemen hoe met deze groep patiënten moet worden omgegaan onder de vigeur van beide wetsvoorstellen en op welke wijze is getracht de onduidelijkheid op dit punt voor de praktijk zoveel mogelijk weg te nemen. In de voorliggende concept-wetsvoorstellen lijkt aanbeveling 7 van ZonMW¹

---

¹ Thematische wetsevaluatie gedwongen zorg, p. 343.

niet te zijn verwerkt, terwijl zulks voor de hand ligt. De NVvR verzoekt de Minister hierop nader in de memorie van toelichting in te gaan.

Het valt de NVvR op dat op verschillende momenten in de procedure een veelheid aan personen zijn/haar inbreng en visie naar voren kunnen brengen, terwijl de rol van de betrokkene en de mogelijkheden die hij/zij heeft om zich teweer te stellen bescheiden is. De betrokkene wordt geïnformeerd (5:4, lid 2c en d) en heeft enkel de mogelijkheid om binnen de uiterst korte termijn van twee dagen te kennen te geven zelf, met familie of naasten een behandelpunten op te stellen, om verplichte zorg te voorkomen (5:5 lid 1). De NVvR meent dat deze procedurele gang van zaken zich niet lijkt te verhouden tot het uitgangspunt ten aanzien van dwang, namelijk alleen dwang indien alle alternatieven voor vrijwillige zorg zijn uitgeput (“nee, tenzij..”). De NVvR verzoekt de Minister te bezien hoe de rol van de betrokkene meer in overeenstemming kan worden gebracht met dit betreffende uitgangspunt, bijvoorbeeld door in de wet de uitdrukkelijke mogelijkheid te creëren dat de betrokkene binnen een zo kort mogelijke termijn op de aanvraag wordt gehoord. Het verdient bovendien aanbeveling van de betrokken persoon, de cliënt/patiënt, snel duidelijkheid te krijgen welke (proces)houding hij aanneemt: indien hij/zij niet uitdrukkelijk en weloverwogen instemt met de (voorgenomen) verplichte zorg zou uitgegaan moeten (kunnen) worden van een weigerende houding. Dit voorkomt misverstanden en maakt de rol van alle (andere) personen/instanties binnen de procedures helder.

Onderlinge gegevensuitwisseling

In voorgesteld artikel 1:11 Wvvgz wordt de onderlinge gegevensuitwisseling tussen alle betrokken instanties geregeld. Het gaat hierbij om relevante politie- en justitiegegevens en medische informatie. Bij AMvB zullen nadere regels worden gesteld ter zake van de gegevensuitwisseling. In de memorie van toelichting bij dit artikel wordt maar zeer beperkt aandacht besteed aan stukken die (mogelijk) vallen onder het medisch beroepsgeheim en met name ontbreekt het aan een regeling wat er met dergelijke zeer privacygevoelige informatie gebeurt nadat de beslissing onherroepelijk wordt. In het algemene deel van de memorie van toelichting ter zake van de gegevensverstrekking wordt het advies van de Commissie Hoekstra om niet te rigide te zijn wat betreft het medisch beroepsgeheim waar het gaat om gevaaraspecten en andere relevante informatie, aangehaald. Dat mag zo zijn, en de NVvR wil ook niet de ogen sluiten voor het maatschappelijk belang dat in het geding is. Wel zal de wetgever duidelijke kaders behoren te geven. Bij het ontbreken van een (heldere) begrenzing ter zake van het gebruik van medische informatie, bestaat het risico dat op onzorgvuldige wijze met deze informatie omgesprongen zal gaan worden. Of dat (medische) geheimhouders klem komen te zitten tussen geheimhoudingsplicht en het belang van een (reële) informatieoverdracht naar niet-geheimhouders. In de huidige regeling ligt het accent zwaarder op het belang van de maatschappelijke veiligheid en minder op de rechten/belangen van de betrokkenen en de behandelaar(s) met geheimhoudingsplicht. Te ruimhartige en onduidelijk begrensde informatieoverdracht kan personen met psychische problemen ervan weerhouden passende hulp te zoeken of hun medewerking te verlenen². In de memorie van toelichting wordt ingegaan op de uitwisseling van informatie tussen de officier van justitie en de geestelijke gezondheidszorg. In de memorie van toelichting wordt

---

² Dit aspect is immers in theorie en praktijk een hoeksteen voor het creëren en (zo veel mogelijk) in stand laten van de geheimhoudingsplicht van (o.a.) de medische beroepsbeoefenaars.

echter niet nader ingegaan op hetgeen op dit punt door ZonMW wordt gesteld en aanbevolen. In het eerder aangehaalde Rapport van ZonMW wordt erop gewezen dat de beoogde doelen van stepped-care en continuïteit van zorg voor de privacybescherming van patiënten substantiële gevolgen heeft, doordat deze doelen alleen kunnen worden bereikt als gegevens door alle bij de zorg betrokken instanties en zorgverleners wordt gedeeld. Daaraan wordt toegevoegd dat ook het feit dat de familie meer nog dan vroeger bij de verplichte zorg betrokken is, kan betekenen dat gevoelige informatie zonder toestemming van de patiënt met familieleden wordt gedeeld. Daaraan kan worden toegevoegd dat ook de door familieleden, burens en anderen informatie kan worden vergaard of zijn verkregen die een privacyschending van de betrokkene inhouden (bijvoorbeeld het zonder toestemming van betrokkene doorzoeken van diens woning of het lezen van diens correspondentie). De NVvR onderschrijft de aanbeveling van ZonMW³ op dit punt, namelijk dat voor het uitwisselen van gegevens over patiënten in het kader van de (verplichte) zorgverlening en het beperken van hun persoonlijke levenssfeer bij toepassing van verplichte zorg in de thuissituatie binnen de context van de Wet bescherming persoonsgegevens privacyreglementen dienen te worden opgesteld, en verzoekt de Minister hiertoe over te gaan, dan wel hieraan nadere aandacht te geven in de memorie van toelichting.

Melding bij college van B&W

Voorgesteld artikel 5:2 Wvvgz regelt dat iedereen een melding kan doen bij het college van burgemeester en wethouders (verder: het college) dat voor een persoon die in de gemeente woont of verblijft de noodzaak zou moeten worden onderzocht of aan die betreffende persoon geestelijke gezondheidszorg met verplichte zorg zou moeten worden verleend. Het college doet hierop verkennend onderzoek binnen redelijke termijn. Het voorgestelde artikel geeft geen regels over de wijze waarop en door wie dit onderzoek zou moeten plaatsvinden en welke bevoegdheden deze perso(n)en c.q. het college heeft. De NVvR adviseert de minister dit belangrijke aspect duidelijk vast te leggen in het wetsvoorstel en de memorie van toelichting, mede met het oog op het hiervoor genoemde punt van de privacybescherming van de betrokkene.

Vorbereiding verzoekschrift door OvJ

Voorgesteld artikel 5:4 Wvvgz bepaalt welke acties de officier van justitie moet ondernemen zodra hij ambtshalve of op aanvraag start met de voorbereiding van een verzoekschrift voor een zorgmachtiging. Eén van de handelingen is dat de officier van justitie de gegevens van de betrokkene voor wie een zorgmachtiging wordt verzocht aan een patiëntvertrouwenspersoon verstrekt, als de betrokkene daarmee instemt. Uit het artikel noch uit de toelichting hierop blijkt hoe de officier van justitie op de hoogte raakt van de instemming van de betrokkene. Dit ware te verduidelijken in de memorie van toelichting.

Afgifte zorgmachtiging

In hoofdstuk 6 van het wetsvoorstel wordt de procedure rond de afgifte van een zorgmachtiging geregeld. De betrokkene wordt gehoord op het verzoekschrift. De rechter kan zich tijdens de zitting laten voorlichten over de betrokkene door een aantal categorieën van personen. Uit het wetsvoorstel blijkt niet op welke wijze de rechter de beschikking krijgt over de persoonsgegevens van deze personen, terwijl deze gegevens voor de (eventuele)

---

³ Aanbeveling 12.

oproeping van belang zijn. In het bijzonder geldt dit voor het familielid die de aanvraag anoniem heeft gedaan. In de memorie van toelichting is immers vermeld dat de anonimiteit onverlet laat dat de rechter de familie wel kan horen, indien hij dat wenst. Deze situatie roept allerlei vragen op, zoals de vraag hoe de anonimiteit wordt gewaarborgd en hoe geen afbreuk wordt gedaan aan het beoogde doel de positie van de familie met de mogelijkheid van anonimiteit te versterken. Tegelijkertijd roept het de vraag op naar de waarborgen voor de betrokkene en de mogelijkheid van betrokkene om zich, indien nodig, te weren tegen - mogelijk zelfs onjuiste - informatie van een anoniem familielid. De NVvR is van mening dat noodzakelijke procedurevoorschriften en de noodzakelijke waarborgen op dit punt in het wetsvoorstel ontbreken en verzoekt de minister daarom hier gericht aandacht te besteden in de memorie van toelichting.

Hoger beroep

Voorgesteld artikel 6:3 Wvrgz regelt het hoger beroep tegen de beslissing van de rechter op een verzoekschrift voor een zorgmachtiging. In lid 4 van dit artikel wordt gesproken over "het voornemen om hoger beroep in te stellen". De NVvR is van mening dat deze formulering te vaag is en adviseert de minister dit aan te passen. Het instellen van appel dient duidelijk en bij akte te worden vastgelegd en is tevens een moment waarop door de rechter en de secretaris een proces-verbaal van de behandeling van het verzoekschrift in eerste aanleg en een appelschriftuur worden opgesteld.

De NVvR is daarnaast van mening dat de wijze van betekening van de beslissing van de rechter in eerste aanleg aan de betrokkene verduidelijking behoeft in het wetsvoorstel.

Overigens merkt de NVvR op dat de mogelijkheid van hoger beroep tot gevolg heeft dat de hoven er daarmee een geheel nieuwe taak bij krijgen. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de werklast en financiering van de hoven. Ook dit punt zal aandacht moeten krijgen in de memorie van toelichting.

Termijnen van vrijheidsbeneming crisismaatregel

De NVvR is van mening dat de voorliggende tweede nota van wijziging in onvoldoende mate rekening houdt met de (EHRM-)jurisprudentie zoals neergelegd in o.a. de zaak Brogan vs Verenigd Koninkrijk⁴. Dit arrest betreft de nadere uitleg van de in artikel 5 EVRM neergelegde eis dat gearresteerden (en andere personen van wie de vrijheid door de overheid wordt ontnomen⁵) tijdig voor een rechter moeten worden gebracht, ter (voorlopige) toetsing van die vrijheidsbeneming. In het nu voorliggende wetsontwerp is niet verzekerd dat de rechter binnen (ruim) drie dagen⁶ na aanvang van de vrijheidsbeneming (voorlopig) oordeelt dat er gronden zijn voor (verlenging van) de crisismaatregel. Op dit punt lijkt er strijd te zijn met Europeesrechtelijk verankerde normen, met name doordat de dagen van het weekend en feestdagen niet worden meegerekend. Een en ander noopt tot (vormen van) een piketregeling voor rechters en secretarissen belast met deze werkzaamheden. Dit belangrijke punt behoort gewijzigd en verduidelijkt te worden in het wetsontwerp en de memorie van toelichting.

---

⁴ EHRM 29 november 1988, A 145B, Brogan c. Verenigd Koninkrijk

⁵ Het EHRM maakt geen onderscheid naar aard van de vrijheidsbeneming

⁶ Of, zoals in het strafrecht, binnen 3 dagen en 15 uur na aanhouding

Verlof en einde zorgmachtiging

De voorgestelde artikelen 8:17 en 8:18 regelen het verlof en het einde van de zorgmachtiging. Hiervoor is voorafgaande toestemming door de Minister van Veiligheid en Justitie vereist. Uit de memorie van toelichting blijkt niet hoe snel de minister de goedkeuring moet verlenen. Dit ware te verduidelijken in de memorie van toelichting.

Verschuiving regeldruk naar openbaar ministerie

In de memorie van toelichting wordt gesteld dat het wetsvoorstel een verschuiving van de werkzaamheden van de Geneesheer Directeur naar de officier van justitie veroorzaakt. De basisgedachte dat de officier van justitie een centrale rol heeft, heeft gevolgen voor omvang en inhoud van de O.M.-taak. Duidelijkheid is vereist over bijbehorende aanpassing (verhoging) van het O.M.-budget voor de uitvoering van de nieuwe taken. Ook aan dit gevolg van het wetsvoorstel behoort aandacht te worden besteed in de memorie van toelichting.

Deze brief is tevens gezonden aan uw ambtgenoot en de Staatssecretaris van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

De Wetenschappelijke Commissie van de NVvR,

Prof. dr. M.E. de Meijer
voorzitter

